НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ
РАДА АДВОКАТІВ
УКРАЇНИ

UKRAINIAN NATIONAL
BAR ASSOCIATION
BAR COUNCIL OF
UKRAINE

04070, м. Київ, вул. Борисоглібська, буд. 3, 5-й поверх,
тел: +38 (044) 392-73-71
email: info@unba.org.ua, веб-сайт: www.unba.org.ua

5th floor, 3 Borysoglibska st., Kyiv, 04070, Ukraine
phone: +38 (044) 392-73-71
email: info@unba.org.ua, web-site: www.unba.org.ua

РІШЕННЯ № 86

Про забезпечення адвокатської таємниці та гарантій адвокатської діяльності під час використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій щодо адвоката та необхідність запровадження процедури попередньої незалежної фільтрації інформації

«25» вересня 2026 року **с. Плав'я, Львівська обл.**

Рада адвокатів України, реалізуючи відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» функції адвокатського самоврядування та завдання щодо забезпечення незалежності адвокатури, захисту професійних прав адвокатів і гарантій адвокатської діяльності, розглянула питання правового режиму інформації, отриманої під час негласних слідчих (розшукових) дій, санкціонованих щодо інших осіб, у випадках коли така інформація містить професійне спілкування адвоката та надалі використовується або може бути використана вже безпосередньо для кримінального переслідування самого адвоката.

Підставою для розгляду цього питання стала, зокрема, ухвала Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду від 18 березня 2026 року у справі № 991/3097/23, в якій надано оцінку доводам сторони захисту щодо допустимості результатів НСРД, під час яких було зафіксовано спілкування за участю адвоката.

Рада адвокатів України наголошує, що предметом цього рішення не є оцінка винуватості чи невинуватості конкретної особи, встановлення допустимості конкретного доказу у конкретному кримінальному провадженні або перегляд судового рішення. Ці питання належать до компетенції суду. Предметом цього рішення є формування інституційної позиції адвокатського самоврядування щодо меж допустимого використання результатів НСРД, спеціальних гарантій адвокатської діяльності та необхідного процесуального механізму захисту адвокатської таємниці.

Рада адвокатів України, заслухавши представника адвокатів Рівненської області у складі Ради адвокатів України Лазарчук Г.В., встановила наступне.

Основоположною конституційною засадою для оцінки порушеного питання є положення статті 19 Конституції України, відповідно до частини другої якої органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

На відміну від приватної особи, яка за загальним правилом може вчиняти дії, прямо не заборонені законом, суб’єкт владних повноважень вправі діяти лише в межах наданих йому законом повноважень та у встановленому порядку. У контексті кримінального провадження цей принцип безпосередньо стосується проведення НСРД та поводження з отриманими матеріалами, зокрема у випадках фіксації професійного спілкування адвоката з іншою особою.

Як убачається з ухвали Апеляційної палати ВАКС, дозволи на проведення НСРД були надані щодо інших осіб, які, за версією сторони обвинувачення, брали участь у подіях, що стали предметом досудового розслідування. Матеріали провадження не містили окремих ухвал слідчого судді про надання дозволу на проведення НСРД безпосередньо щодо адвоката.

Апеляційна палата ВАКС виходила з того, що сама по собі фіксація під час НСРД, санкціонованих щодо іншої особи, її спілкування з адвокатом не означає проведення НСРД саме щодо адвоката та не свідчить автоматично про порушення спеціального порядку санкціонування таких заходів.

Водночас суд зазначив, що гарантії конфіденційності професійного спілкування адвоката з клієнтом не можуть тлумачитися як абсолютна заборона використання відомостей, отриманих під час НСРД щодо іншої особи, якщо відповідне спілкування не стосується надання правничої допомоги або відображає обставини можливого вчинення кримінального правопорушення.

Разом з тим принципове значення має те, що за матеріалами, які стали підставою для розгляду питання Радою адвокатів України, отримана у такий спосіб інформація не залишилася лише побічно зафіксованою комунікацією. Її зміст надалі використовувався стороною обвинувачення вже безпосередньо щодо самого адвоката - для формування версії про його причетність до кримінального правопорушення, повідомлення про підозру, обґрунтування обвинувачення та як складова доказової бази у кримінальному провадженні проти нього.

Отже, центральна проблема полягає не лише у первинній фіксації спілкування адвоката під час НСРД щодо іншої особи, а у подальшій

процесуальній трансформації такого матеріалу: інформація, отримання якої було санкціоновано у зв'язку з поведінкою іншої особи, стала використовуватися як інформація про можливу злочинну поведінку самого адвоката.

З огляду на наведене, Рада адвокатів України звертає увагу на наступне.

Відповідно до статті 22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатською таємницею охоплюється будь-яка інформація, що стала відома адвокату, помічнику адвоката, стажисту адвоката, працівникові адвоката, адвокатського бюро чи адвокатського об'єднання про клієнта, питання, з яких клієнт звертався за правничою допомогою, зміст порад, консультацій та роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація на електронних носіях та інші документи і відомості, одержані під час здійснення адвокатської діяльності.

Пункт 3 частини першої статті 23 цього Закону встановлює спеціальний порядок проведення стосовно адвоката оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій, що можуть проводитися виключно з дозволу суду: судове рішення має бути ухвалене за клопотанням визначеного законом керівника органу прокуратури. Інші положення статті 23 передбачають додаткові гарантії охорони документів, інформації та приватного спілкування, пов'язаних із здійсненням адвокатської діяльності.

Рада адвокатів України вже звертала увагу на значення спеціального суб'єкта звернення до суду та посиленого судового контролю під час санкціонування процесуальних дій стосовно адвоката, зокрема у рішенні № 121 від 18 жовтня 2025 року.

Такі гарантії встановлено не для створення особистого імунітету адвоката. Їх функціональне призначення полягає у захисті права людини на конфіденційне отримання професійної правничої допомоги та у недопущенні використання державою особливого доступу до адвоката як способу отримання інформації про клієнта, позицію захисту або інші професійні відомості.

Рада адвокатів України не виходить з того, що будь-яка випадкова фіксація голосу, повідомлення чи іншої комунікації адвоката під час НСРД щодо іншої особи автоматично робить незаконною всю відповідну НСРД. Така оцінка залежить від конкретних обставин і належить до компетенції суду.

Однак первинна законність отримання інформації у межах НСРД щодо однієї особи не означає автоматичної законності її подальшого використання для кримінального переслідування адвоката, щодо якого спеціальна процедура санкціонування втручання не застосовувалася.

З моменту, коли орган досудового розслідування або прокурор починає розглядати зафіксовану комунікацію не як побічний результат НСРД щодо іншої особи, а як джерело відомостей про можливе кримінальне правопорушення самого адвоката, фактично змінюється процесуальне спрямування державного втручання.

Інформація, одержання якої було дозволено у зв'язку з поведінкою особи А, починає використовуватися для встановлення можливої злочинної поведінки адвоката Б. Саме у цей момент виникає новий рівень втручання у права адвоката та одночасно ризик доступу держави до адвокатської таємниці.

Якщо допустити, що первісний дозвіл на НСРД щодо іншої особи автоматично легітимізує будь-яке подальше використання отриманої комунікації проти адвоката, спеціальні гарантії, встановлені законом для процесуальних дій стосовно адвоката, можуть бути фактично обійдені без їх формального порушення.

Результат для адвоката у такій ситуації може бути тотожним результату прямого проведення НСРД щодо нього: держава отримує зміст його комунікацій, аналізує їх, формує на їх основі кримінально-правову версію щодо самого адвоката та використовує відповідні відомості як підставу для подальших процесуальних рішень. Але попередній спеціальний судовий контроль, установлений саме через статус адвоката і ризик втручання у професійну конфіденційність, при цьому не здійснювався.

Тому правова оцінка не може завершуватися відповіддю на питання, стосовно кого була формально санкціонована первісна НСРД. Необхідно також відповісти, чи може матеріал, отриманий без спеціального дозволу щодо адвоката, бути без додаткового незалежного контролю перетворений на доказову основу кримінального переслідування цього адвоката.

Особливо небезпечною є конструкція, за якої сторона обвинувачення спочатку отримує доступ до професійної комунікації адвоката без застосування спеціальної процедури щодо нього, потім самостійно аналізує її зміст, на підставі цього змісту доходить висновку про можливу причетність адвоката до злочину і вже сам факт такої можливої причетності використовує як аргумент на користь того, що відповідна комунікація не повинна захищатися адвокатською таємницею.

У такій моделі виникає замкнене коло: підстава для обмеження професійної конфіденційності формується із самої інформації, доступ до якої повинен був бути предметом попереднього незалежного контролю.

На переконання Ради адвокатів України, якщо сторона обвинувачення стверджує, що професійна конфіденційність має бути обмежена через можливу

участь адвоката у кримінальному правопорушенні, така позиція повинна спиратися на конкретні дані, отримані незалежно від захищеної адвокатсько-клієнтської комунікації, або на інформацію, доступ до якої був дозволений у спеціальній незалежній процедурі.

Інакше сама адвокатська таємниця перетворюється на інструмент для створення підстав її ж подальшого обмеження.

Рада адвокатів України наголошує на принциповій різниці між правилами допустимості доказів і гарантією адвокатської таємниці.

Визнання запису недопустимим доказом може усунути його з формальної доказової бази. Але воно не здатне повернути конфіденційність після того, як зміст професійної комунікації вже став відомим слідчому, детективу або прокурору.

Якщо сторона обвинувачення вже ознайомилася з позицією клієнта, стратегією захисту, відомостями про документи, свідків, фактичні обставини або іншими конфіденційними даними, подальша заборона формально використовувати конкретний запис не усуває отриманої інформаційної переваги.

Тому захист адвокатської таємниці має діяти не лише post factum, на стадії оцінки допустимості доказу, а до моменту розкриття її змісту стороні обвинувачення.

Практика Європейського суду з прав людини послідовно виходить з особливого значення професійної конфіденційності адвоката та необхідності спеціальних процедурних гарантій під час втручання держави у відповідну сферу.

У справі Kopp v. Switzerland (рішення від 25 березня 1998 року, заява № 23224/94) ЄСПЛ звернув увагу на проблему відсутності чіткої процедури, яка визначала б, ким і за яких умов має проводитися розмежування між професійною адвокатською комунікацією та іншими розмовами, та на неприпустимість покладення такого розмежування лише на представника виконавчої влади без незалежного контролю.

У справі Särgava v. Estonia (рішення від 16 листопада 2021 року, заява № 698/19) ЄСПЛ констатував порушення статті 8 Конвенції у зв’язку з недостатністю спеціальних процедурних гарантій захисту адвокатської таємниці при вилученні та подальшому дослідженні електронних пристроїв адвоката.

У рішенні від 22 січня 2026 року у справі «Вихор проти України» (Vykhor v. Ukraine, заява № 36618/14) ЄСПЛ встановив порушення статті 8 Конвенції та,

зокрема, звернув увагу на недостатню оцінку необхідності й пропорційності негласних заходів з урахуванням того, що заявник був практикуючим адвокатом, а також на відсутність ефективного подальшого судового контролю за втручанням.

Конвенція Ради Європи про захист професії адвоката (CETS № 226) закріплює спеціальні гарантії професійних прав адвоката та конфіденційності спілкування з клієнтом. Пояснювальна доповідь до Конвенції виходить з виняткового характеру втручання у професійну конфіденційність та необхідності достатніх гарантій від свавілля і ефективного судового контролю навіть у випадках, коли існують обґрунтовані підстави підозрювати самого адвоката у причетності до кримінального правопорушення.

Ці стандарти підтверджують, що проблема не може вирішуватися шляхом надання стороні обвинувачення необмеженої можливості самостійно ознайомлюватися з адвокатською комунікацією і лише після цього визначати її правовий режим.

Рада адвокатів України вважає, що системною відповіддю має бути законодавче запровадження спеціальної процедури попередньої незалежної фільтрації (відокремлення) інформації, яка становить або потенційно може становити адвокатську таємницю, до надання стороні обвинувачення доступу до її змісту або до її використання проти адвоката.

Такий механізм повинен виконувати дві самостійні, але взаємопов’язані функції.

Перша - фільтр конфіденційності. Його завданням є не допустити доступу слідчого, детектива, оперативного працівника чи прокурора до інформації, що становить адвокатську таємницю, до незалежного вирішення питання про її правовий режим.

Друга - фільтр зміни процесуального спрямування. Його завданням є не допустити, щоб матеріал, законно отриманий у межах НСРД щодо іншої особи, без нового незалежного контролю автоматично перетворився на підставу для формування підозри, повідомлення про підозру, обґрунтування подальших слідчих дій або доказ обвинувачення вже щодо адвоката, стосовно якого спеціальна процедура санкціонування втручання не застосовувалася.

Саме поєднання цих двох функцій дозволяє одночасно захистити адвокатську таємницю і запобігти фактичному обходу спеціальних гарантій кримінального провадження щодо адвоката.

На думку Ради адвокатів України, законодавча модель має бути побудована щонайменше на таких засадах:

1) автоматичне спрацювання спеціального захисного режиму. Якщо під час НСРД, обшуку, огляду електронного носія, зняття інформації з електронних комунікаційних мереж, тимчасового доступу або іншої процесуальної дії встановлено, що матеріал містить спілкування за участю адвоката чи інші відомості, які можуть бути пов'язані з наданням правничої допомоги, такий матеріал підлягає спеціальному режиму до вирішення питання про його правовий статус.

2) негайна технічна ізоляція. Відповідний аудіо-, відеозапис, повідомлення, документ або інші дані мають бути відокремлені від загального масиву матеріалів кримінального провадження. Сторона обвинувачення не повинна мати доступу до їх змісту до завершення незалежної процедури фільтрації, крім мінімально необхідного технічного доступу для забезпечення збереження матеріалу.

3) незалежний суб'єкт фільтрації. Питання про належність інформації до адвокатської таємниці, можливість її розкриття і межі такого розкриття має вирішувати слідчий суддя в спеціальній закритій процедурі. Доцільно передбачити можливість участі незалежного адвоката або представника органу адвокатського самоврядування, на якого покладається спеціальний обов'язок нерозголошення.

4) окремий процесуальний поріг для використання матеріалу проти самого адвоката. Якщо сторона обвинувачення має намір використати матеріал, отриманий під час НСРД щодо іншої особи, для формування підозри або доказування щодо адвоката, таке використання повинно вимагати окремого незалежного судового контролю. Первісний дозвіл щодо іншої особи не повинен вважатися автоматично достатнім для нового процесуального спрямування отриманої інформації.

5) вимога незалежної фактичної основи. Твердження про можливу участь адвоката у кримінальному правопорушенні як підстава для обмеження конфіденційності має бути обґрунтоване даними, одержаними незалежно від захищеної комунікації, або даними, доступ до яких був дозволений у спеціальній процедурі. Не допускається створення підстави для втручання винятково шляхом попереднього ознайомлення з інформацією, яка сама перебуває під захистом.

6) принцип мінімально необхідного розкриття. Навіть якщо суд встановив законні підстави для доступу, стороні обвинувачення має передаватися лише конкретна частина матеріалу, щодо якої такі підстави встановлені. Інформація щодо інших клієнтів, інших справ, стратегії захисту або третіх осіб повинна залишатися недоступною.

7) визначені законом результати фільтрації. Матеріал, що охоплюється адвокатською таємницею, не передається стороні обвинувачення та підлягає спеціальному закритому зберіганню або знищенню у визначеному законом порядку. Інформація, яка очевидно не охоплюється професійною конфіденційністю, може бути розкрита у межах судового рішення. У випадку можливого використання матеріалу проти самого адвоката має діяти окремий судовий дозвіл із перевіркою достатності підстав, необхідності та пропорційності втручання.

8) повний процесуальний слід. Закон має передбачати обов'язкову фіксацію моменту виявлення потенційно захищеного матеріалу, осіб, які мали до нього технічний доступ, кожного випадку відкриття, копіювання, передачі, відокремлення або знищення, а також можливість подальшого судового контролю за дотриманням процедури.

9) повідомлення і право на оскарження. Після того як це перестане створювати реальний ризик для законної мети досудового розслідування, адвокат і клієнт повинні отримати можливість дізнатися про факт втручання та ефективно оскаржити його законність, необхідність і пропорційність.

10) чіткі процесуальні наслідки порушення. Законодавець має визначити наслідки доступу сторони обвинувачення до захищеної інформації або використання її проти адвоката в обхід процедури фільтрації, включаючи питання допустимості безпосередньо отриманих матеріалів та можливості використання відомостей або доказів, здобутих завдяки попередньому незаконному ознайомленню з професійною таємницею.

Запропонований механізм не означає створення для адвоката імунітету від кримінальної відповідальності або абсолютної заборони на проведення щодо нього передбачених законом процесуальних дій.

Якщо існують належні та обґрунтовані підстави підозрювати адвоката у вчиненні кримінального правопорушення, держава має право здійснювати необхідні заходи відповідно до закону. Але саме через професійний статус адвоката такі заходи повинні здійснюватися з дотриманням спеціального порядку, посиленого судового контролю, вимог необхідності та пропорційності і з максимальним захистом інформації, що стосується інших клієнтів та інших справ.

Право держави розслідувати злочин не може означати право сторони обвинувачення самостійно скасовувати режим адвокатської таємниці або використовувати первісний дозвіл щодо іншої особи як універсальну підставу для кримінального переслідування адвоката.

Тому належний стандарт має бути сформульований так: якщо під час НСРД щодо іншої особи держава отримала інформацію, яка може становити адвокатську таємницю або яку планується використати проти самого адвоката, доступ сторони обвинувачення має бути зупинений, матеріал - ізольований, а питання його правового режиму та можливості подальшого використання - передане на незалежний судовий контроль.

Рада адвокатів України вважає, що українське кримінальне процесуальне законодавство потребує спеціального врегулювання не лише порядку поводження з адвокатською таємницею, випадково або побічно одержаною під час НСРД щодо інших осіб, а й порядку зміни процесуального спрямування такої інформації, коли її планується використати вже для кримінального переслідування самого адвоката.

Головний принцип такого врегулювання полягає в тому, що первісна законність отримання інформації щодо однієї особи не створює автоматичного дозволу на її подальше використання проти адвоката. Перехід від побічно отриманої адвокатської комунікації до матеріалу кримінального переслідування адвоката повинен мати окрему законну підставу, незалежний судовий контроль і спеціальні гарантії професійної конфіденційності.

Визнати доказ недопустимим можна після того, як інформація вже стала відомою стороні обвинувачення. Повернути адвокатську таємницю після її розкриття неможливо. Саме тому захист має працювати до моменту розкриття, а спеціальний судовий контроль - до моменту використання такої інформації проти адвоката.

Враховуючи викладене, керуючись статтями 22, 23, 44, 55 та 57 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Рада адвокатів України, **вирішила:**

1. Взяти до відома інформацію про правову проблему використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій, санкціонованих щодо інших осіб, у випадках коли під час таких дій одержується професійне спілкування адвоката, а відповідна інформація надалі використовується або може бути використана для кримінального переслідування самого адвоката.
2. Затвердити правову позицію Ради адвокатів України, викладену в мотивувальній частині цього рішення, відповідно до якої первинна законність одержання інформації в межах НСРД щодо однієї особи не означає автоматичної законності її подальшого використання для формування підозри, обвинувачення або доказування щодо адвоката,

стосовно якого спеціальна процедура санкціонованого втручання не застосовувалася.

3. Визнати необхідним законодавче запровадження у кримінальному процесі спеціальної процедури попередньої незалежної фільтрації (відокремлення) інформації, яка становить або потенційно може становити адвокатську таємницю, до надання стороні обвинувачення доступу до її змісту, а також окремого процесуального контролю у випадку наміру використати такий матеріал для кримінального переслідування самого адвоката.

4. Визначити, що зазначена процедура повинна виконувати дві самостійні функції:

   а) фільтр конфіденційності - недопущення доступу сторони обвинувачення до адвокатської таємниці до незалежного вирішення питання про її правовий режим;

   б) фільтр зміни процесуального спрямування - недопущення автоматичного перетворення матеріалу, законно отриманого щодо іншої особи, на підставу кримінального переслідування адвоката без окремого незалежного судового контролю і дотримання спеціальних гарантій, передбачених для адвоката.

5. Визначити базовими принципами майбутньої процедури: автоматичне спрацювання захисного режиму; негайну технічну ізоляцію потенційно захищеного матеріалу; відсутність доступу сторони обвинувачення до його змісту до завершення фільтрації; незалежний судовий контроль; можливість участі незалежного адвоката або представника органу адвокатського самоврядування; вимогу незалежної фактичної основи для обмеження конфіденційності; окремий процесуальний поріг для використання матеріалу проти адвоката; принцип мінімально необхідного розкриття; повний процесуальний слід; подальше повідомлення та право на оскарження; чіткі правові наслідки порушення процедури.

6. Доручити Комітету захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності НААУ спільно з Комітетом НААУ з питань кримінального права та процесу підготувати на основі цього рішення концепцію змін до Кримінального процесуального кодексу України та, за необхідності, до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо запровадження процедури попередньої незалежної фільтрації та спеціального порядку використання результатів НСРД проти адвоката.

7. Під час підготовки законодавчих пропозицій опрацювати застосування процедури фільтрації не лише до НСРД, а й до обшуку, огляду і вилучення електронних пристроїв, копіювання цифрових даних, тимчасового доступу до речей і документів, доступу до електронної пошти, хмарних сховищ та інших масивів інформації, в яких можуть міститися відомості, захищені режимом адвокатської таємниці.

8. Після підготовки законодавчих пропозицій направити їх до Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності, Комітету Верховної Ради України з питань правової політики та Міністерства юстиції України для опрацювання в межах компетенції, а також запропонувати проведення спільної фахової дискусії за участю представників адвокатури, суддів, прокуратури, органів досудового розслідування та наукової спільноти.

9. Направити це рішення до Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду та Національної школи суддів України для ознайомлення з інституційною позицією адвокатського самоврядування щодо стандартів захисту адвокатської таємниці та спеціальних гарантій у випадку використання результатів НСРД проти адвоката, без втручання у здійснення правосуддя та без висловлення позиції щодо результату розгляду конкретної судової справи.

10. Направити це рішення до Офісу Генерального прокурора, Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, Національного антикорупційного бюро України та Державного бюро розслідувань з пропозицією враховувати необхідність особливого режиму поводження з адвокатсько-клієнтськими комунікаціями та недопустимість автоматичного використання матеріалів, отриманих у межах НСРД щодо інших осіб, для кримінального переслідування адвоката без належного незалежного контролю.

11. Звернутися до Ради Європи з пропозицією надати експертну підтримку під час розроблення змін до кримінального процесуального законодавства України щодо спеціальних процедурних гарантій захисту адвокатської таємниці з урахуванням Конвенції Ради Європи про захист професії адвоката (CETS № 226), Пояснювальної доповіді до неї та практики Європейського суду з прав людини.

12. Звернутися до Президента України, Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України в межах їх конституційних повноважень щодо якнайшвидшого завершення внутрішньодержавних процедур,

необхідних для ратифікації Україною Конвенції Ради Європи про захист професії адвоката (CETS № 226).

13. Секретаріату Національної асоціації адвокатів України забезпечити оприлюднення цього рішення на офіційному вебсайті НААУ та направлення його адресатам, визначеним цим рішенням.

Голова Ради адвокатів України /підпис/ Лідія ІЗОВІТОВА

Секретар Ради адвокатів України /підпис/ Ігор КОЛЕСНИКОВ